

S e megnyugtatóan szétszórózt déli, természet-szagú minden-ségben – furcsa a világ – annak a vég-telenségnek az ünneplése történik, amit jobb szó híján tengernek neve-zünk. E regényt pedig bizvást te-kinthetjük olyan kisenciklopédiá-nak, amelyben a fortyogó esemé-nyek ellenére is a változatlan tengerre vonatkozó képzetek – mintha sok folyam, folyó és patak jóvoltából – sodródtak és gyűltek össze.

GÉCZI JÁNOS

(Kalligram Kiadó, Pozsony, 2005,
286 oldal, 2000 Ft)

LAJTA ERIKA:

A Pompadour szocialista brigád

Lajta Erika kötetét kézbe véve a har-sány, már-már ponyvás borító és a fülszöveg helyére illesztett, kissé is-kolásra sikerült szerzői bemutatko-zás miatt némi előítélet támadhat bennünk. A Móra Kiadónál gyer-mekkönyvekkel debütáló, majd a Magyar Naplónál „felnőtt” prózával is bemutatkozó Lajta Erika eddig – ahogyan ő maga fogalmaz – „az iro-dalmi nyilvánosság számára még meg sem született”. Ha azonban ez így van, már most le kell szögez-nünk: (1) ezzel a kötetével minden

kétséget kizáróan megszületettnek nyilváníthatja magát; (2) a fent ecse-telt előítéletek az első novella elolva-sása után szertefoszlának, mintha nem is lettek volna.

A kötet tagolása alapján azt kel-lene hinnünk, hogy négy különálló elbeszélésciklussal van dolgunk. Ez azonban annyiban megtévesztő, hogy noha az első és utolsó ciklus darabjai valóban szabályos novellák-nak tekinthetők, a *Málna és ecet* cí-mű, önéletrajzi ihletésűnek tetsző el-beszérlésfolyam akár kisregényként is értelmezhető, a *Here az anyaméhben* pedig inkább töredékgyűjtemény-ként. A nyitó novellák már vázolják Lajta fő érdeklődési körét, vagy ahogy ő fogalmaz, „kedvenc köze-gét: a létező szocializmust”. A gyer-mek- és kamaszéveit a fent nevezett érában végigélő szerző azt a hiányt pótolja, amely – tiszteletre méltó ki-vételektől eltekintve – a rendszervál-tás utáni magyar irodalom egyik fá-jó hiányossága. Ő ugyanis veszi a fá-radságot, és visszatekint a múlt rendszerre, amelyet aztán irodalmi eszközökkel fel is dolgoz. Teszi ezt úgy, hogy az aktuálpolitikától meg-részeigült legelvetemültebb politikai aktivista sem tudna belekötni. Lajta Erika hozzáállása és megállapításai ugyanis nem politikai vagy erkölcsi természetűek; nem eszmékkel dobá-lózik, hanem „humor-bonbonok-kal”. Úgy láttatja a maga abszurditá-sában a kor minden egyes torzulását, hogy nem a rendszerre koncentrál,

hanem annak az emberre gyakorolt hatására. Ezt sem mélylélektani vagy egzisztenciális aspektusból vizsgálja, hanem az élet hétköznapi-ságának szémszögéből.

A leginkább szarkasztikus cím-adó novella mellett, amely egy bor-délyháznak a marxista közigazdaság-tan szellemében való brigáddá szer-vezését beszéli el, a kötet legerősebb vonulata az önéletrajzi elemeket fel-használó elbeszélésfolyam, mely a kis Erika világra eszmélését bonta-koztatja ki előttünk, megszületésétől a rendszerváltás időszakáig. Mind-ezt a kor remek hangulati megragadásával, hiteles szereplőkkel és hiteles dísz-letek között. Nyelvezetén már itt is érezzük a későbbi írásokra oly jellemző jogá-szi szóhasználatot, mely a sorok írója személyében képzett jogászt sejtet. Ez a nyelvezet kiváló eszköznek

bizonyul, hiszen a jogászi terminus technicusok, melyek nagyfokú és év-ezredes absztrakció eredményei, al-kalmasak arra, hogy brutálisan szembeötlővé tegyék a jogállami il-lúzió és a valóságos jogfosztottság között tátongó űrt.

És a szerző ezt ki is használja. A *Here az anyaméhben* című egyper-cs-gyűjteményben már nem ér-zelkelhető a realizmusra hajló szándék. Ezek a lélegzetvételnyi groteszkek

mind-mind a műfaj által kínált leg-nyilvánvalóbb módon kívánják rá-irányítani a társadalmi diszfunk-ciókra az olvasó figyelmét. És amennyire helytállónak éreztük Laj-ta ráérzését a múlt rendszer releváns problémáira, legalább annyira „hasí-tanak” az ezredforduló magyar tár-sadalmáról szült fricskák is. Az egy-percesek szinte kivétel nélkül azt az érzést keltik bennünk, hogy egy no-vella kezdetei, netán végei, de sem-miképpen sem ajándékoznak meg az egész érzésével. Ez néhol nagyon jól van így (a „kevesebb néha több” el-vét szem előtt tartva), a kötet egészét tekintetve azonban itt érezzük legin-kább a színvonal csökkené-sét. A három záró novella azonban kétségkívül hely-erázza az egyensúlyt, egy-szersmind megerősítve bennünket abban az észre-vételünkben, hogy a na-

gyobb terjedelmű műfajok jobban állnak Lajtának.

Ezek után már csak abban bízha-tunk, hogy a fülszövegben említett, még kiadatlan regénytrilógia miha-marább kiadatik, és újabb izgalmas órákat tölthetünk el egy Lajta Erika-kötettel.

FALVAI MÁTYÁS

(Korona Kiadó, Budapest, 2005,
284 oldal, 2500 forint)